

Miroslav Župina
Prešovská univerzita v Prešove

Kiedy myślimy Rodzina..., red. M. Duda,
K. Kutek-Stadek, Kraków 2016, s. 61–71
(Praca Socjalna w Teorii i Działaniu, 2).

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374385091.06>

Súčasn \acute{e} bioetick \acute{e} probl \acute{e} my determinuj \acute{u} ce Źivot kresťanskej rodiny

Current bioethical problems determining the life
of a christian family

Abstract: The present contribution provides an insight into selected bioethical issues that have a direct impact on the life of a contemporary Christian family. It examines different approaches with which one encounters when searching for the right way out of the problem of a married couple's infertility. The resolution of this problem can be found in an artificial insemination, which offers contemporary modern medicine, as well

as adoption, which, as an obvious act of love, also takes into consideration the benefits and overall utility for orphans or abandoned children. The main aim is to outline such a potential solution that would be based both on theological teachings of the Orthodox Church and its spiritual experience.

Keywords: family, marriage, childlessness, artificial insemination, adoption

V súčasnosti je rodina viac ako kedykoľvek v minulosti vystavená mnohým rizikám a nebezpečenstvám, ktoré ohrozujú jej zdravý, prirodzený a kresťanský duchovný Źivot. Jednou z oblastí, ktorá nielen ovplyvňuje, ale často vymedzuje alebo priamo ohrozuje Źivot dnešnej rodiny je aj bioetika.

Veľmi stručne povedané, bioetika predstavuje vedu s rozsiahlym súhrnom vedeckých poznatkov, ktoré sú výsledkom prudkého rozvoja biológie a medicíny v druhej polovici 20. storočia¹. Aj začiatok 3. tisícročia sa nesie v duchu

¹ M. Župina, *Význam terminológie v bioetike*, „Pravoslávny Teologický Zborník“ XXXIX (24) 2013, s. 60.

nevidaného rozšírenia teritória bioetiky hlavne o otázky aplikovania modernej medicínskej technológie a to v celej šírke ľudského života od počatia až po smrť. Potvrďuje to aj grécky teológ M. Vantsos, keď hovorí, že „súčasná bioetika skúma určité eticky problematické aplikovanie medicíny a biológie predovšetkým vo vzťahu k začiatku a koncu života človeka“².

Bioetika zvlášť skúma etické problémy, ktoré sú spojené:

- s neplodnosťou, asistovanou reprodukciou, predpôrodným vyšetrením, potratom (interrupciou) a príslušnými témami v kontexte začiatku života človeka;
- so zásahmi pre zachovanie alebo zdokonalenie ľudského života, klonovaním, transplantáciou tkanív alebo orgánov;
- s otázkou smrti, poslednou fázou ľudského života – starobou, paliatívnou starostlivosťou, eutanáziou a súvisiacimi otázkami.

Sme si vedomí, že oblasť bioetiky je dnes nesmierne široká a dynamická, a z tohto dôvodu sme sa zamerali len na niektoré vybrané otázky, ktorými chceme poukázať na skutočnosť, do akej miery moderné biotechnologické výsledky súčasnej medicíny determinujú život dnešnej kresťanskej rodiny.

Začneme tam, kde sa začína samotný ľudský život a kde sa súčasne, žiaľ, aj niekedy končí manželské spoluzitie nemalého počtu neplodných párov. Pokiaľ im nie je Bohom požehnané splodiť dieťa prirodzeným spôsobom, v mnohých prípadoch „zaklope na dvere“ bioetika so svojimi alternatívami. Ako zaujať správny postoj v spleti rôznych ponúk a možností, ktoré dnes ponúka moderná medicína? Ktoré sú rozhodujúce kritériá, aby sa dnešný človek vedel rozhodnúť v súlade s kresťanskou vierou, etikou a duchovným životom? Aký je v tejto neľahkej problematike postoj Pravoslávnej cirkvi?

1. Otázka umelého oplodnenia

Umelé oplodnenie sa akosi stalo hneď prvou alternatívou v prípade riešenia otázky neplodnosti jedného z manželov. Jeho odbornejší ekvivalent znie asistovaná reprodukcia. Súčasné reprodukčné techniky môžu na jednej strane naplniť očakávania neplodných párov, uspokojiť ich hlbokú potrebu rodičovstva a tiež prispieť k zintenzívneniu manželskej jednoty a vytvoreniu rodinnej harmónie, na druhej strane môžu generovať bezprecedentné problémy etického, lekárskeho, psychologického, právneho a sociálneho charakteru. Tieto prob-

² M. Βαντσος, *Η σημασία της ορολογίας στη Βιοηθική*, „Επιστημονική επετηρίδα θεολογικής σχολής“ Τομ 9, Εκδ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 147.

l my sú totiž výsledkom využitia modernej technológie v tom najosobnejšom a hlboko duchovnom, posvätnom akte. Ich rozsah, rôznorodosť a z v aunosť závisia od aplikovaných metód i podmienok, za ktorých sú implementované a, samozrejme, aj od mnohých ďalšich sprievodných faktorov.

Umel  oplodnenie je bezpochyby pôsobivým lekárskym a biologick m výsledkom s významnými spoločenskými dopadmi. Je spojen  so zrodením novej ľudskej bytosti, teda s udalosťou, ktor  je v tan  so zvl stnym obdivom, úctou a radosťou. Zároveň však nie je správne ignorovať otázku kvality života novej bytosti a jej rodičov. Pre Pravoslávnu cirkev znamená kvalita ľudskeho života nielen biologick  a psychologick  integráciu a sociálne zabezpečenie, ale tiež možnosť duchovneho rozvoja, zdokonaľovania sa. Tento duchovn  rozmer dodáva človeku zmysel psychosomatickej harmónie a možnosť existenciálneho naplnenia, ontologického zmyslu a cieľa.

Základným prvkom pravoslávnej kresťanskej antropológie je identifikácia posvätnosti ľudskej existencie, ktor  súvisi s existenciou hmotneho a nehmotneho sveta. Cieľom života človeka, ktor  je stvoren  na Bo i obraz, je nadobudnúť stav „*podľa jeho podoby*“³, teda dosiahnuť posvätenie, zbo štenie⁴. S týmto najv ššim cieľom človek pracuje, zakladá rodinu, kultivuje umenie a vedu, organizuje spoločnosť. Z tohto dôvodu, ak niekto manipuluje s človekom, alebo s n m dokonca experimentuje, vstupuje do posvätného aktu a mal by tak konať s b zňou a rešpektom pred Bohom. Navyše  lovek nie je pr iinou svojej vlastnej existencie. Ka d  zmienka o počiatku života by preto mala byť u inen  s úctou, a nie s aroganciou. Buď hľadáme na Boha ako na toho, kto dáva život a približujeme sa k Nemu s b zňou, alebo Boha ignorujeme a konáme tak, ako by sme boli „bohmi“. Avšak, nezabúdajme, cena takejto arogancie je vysok .

Samozrejme, ľudska túžba po deťoch je prirodzen , a dá sa povedať aj posv tn . Cirkev v nej rozpoznáva plán Boha – Stvoriteľa, ktor  stvoril človeka, aby participoval na jeho blaženosti. Anatómia, fyziológia, menštrua n  cyklus, hormonálna rovnováha a celkov  psychológia ženského pohlavia sú orientovan  na materstvo. Počas tehotenstva žena ako potenciálna matka až do najkrajnejšej miery dok e vyzdvihnúť charakteristiku svojho pohlavia a prirodzenosti. Z kladn  funkcia ženského tela, na ktor  je zameran  cel  existencia ženy, je reproduk n .  ena existuje anatomicky, fyziologicky a citovo pre plod, tehotenstvo a pôrod – zrod nového života. Ekvivalentom potreby materstva je taktiež potreba otcovstva. Z tohto dôvodu Cirkev uznáva, že neplodnosť a n sledn  bezdetnosť sa môžu stať ťažkým kr  om, ktor  často vedie k intenzívnej

³ 1Mj  1, 26.

⁴ M.  upina, *Sv tootcovsk  skúsenosť ako ukazovateľ pravoslávnej teológie*, Vyd. Prešovsk  univerzity v Prešove, Pravoslávna bohosloveck  fakulta, Prešov 2013, s. 98–100.

psychickej úzkosti a niekedy aj k ťažko riešiteľným problémom, ktoré narušujú harmonické súžitie manželov. Cirkev navyše vidí v každej ľudskej bytosti spolu s jej prirodzenou identitou (biologickou, psychologickou, atď.) aj jej nekonečné duchovné možnosti. Tým pádom sa jednoznačne stavia proti názoru, že neplodnosť predstavuje typ „trestu“, postihnutia či sociálnej slabosti. Často krát, naopak, manželské páry, ktoré majú problém s počatím dieťaťa, majú správnu duchovnú orientáciu a sú obzvlášť aktívne v rôznych oblastiach spoločenského a duchovného života⁵.

Sledujúc súčasný vedecký a technologický vývoj si Cirkev uvedomuje, že ľudské túžby, ktoré kedysi boli iba v rovine snov, sa teraz naplňajú. Víta takúto nádej s pochopením, ale zároveň vníma, že technologický vývoj často transformuje túžby do potrieb a sťažuje tak zápas o duchovnú slobodu. Snahou Cirkvi by malo byť zásadným spôsobom eliminovať nezdravé názory a neoprávnené spoločenské tlaky. Spolu s tým by sa mal predostierať postoj, že zatiaľ čo narodenie dieťaťa je veľkým požehnaním, neplodnosť neznamená automaticky „trest“ či stratu požehnaní, takýto manželský pár nie je degradovaný, nijako sa „nepoškodzuje“ vzťah obidvoch manželov a už vôbec sa neruší ich manželstvo.

Trvalá snaha prekonať neplodnosť skrýva v sebe riziko premeny prirodzenej a posvätnéj túžby po deťoch do tvrdošijnej vôle, ktorá sa stavia proti Božej vôli. Každý pokus o liečbu neplodnosti by mal ponechať priestor pre pokorné prijatie aj možného neúspechu. Aj keď počiatok každej ľudskej bytosti pochádza z ľudskej vôle, je zároveň vôľou Boha. Súčasná technológia je veľkým požehnaním, ktoré dáva Boh človeku, pokiaľ je použitá s rešpektom a hlavne s pokorou. Zároveň však môže človeka postaviť do opozície voči Božej vôli, ktorá sa prejavuje prírodnými či biologickými zákonmi, a v takom prípade môže človek – nakoľko je slobodnou bytosťou – trvať na svojej vlastnej vôli, ktorá je nekompatibilná s Božou vôľou, a dožadovať sa umelého oplodnenia.

Je však potrebné vedieť, že zmyslom každej novej ľudskej osoby nie je ozdobiť život rodičov či rozmnožiť ich bohatstvo. Nový človek patrí Bohu a je určený pre večný život. Je darom, ktorý Boh dáva rodičom pre tento pozemský život. Človek sa rodí predovšetkým preto, aby vyjadril Božiu kenotickú lásku, a až sekundárne preto, aby svojím životom uspokojil citové a spoločenské potreby rodičov. Z týchto dôvodov by malo byť počatie každej ľudskej bytosti výrazom Božej vôle a nie výsledkom čisto ľudského rozhodnutia. Inými slovami, každý človek by mal byť plodom pokornej a slobodnej zhody rodičovskej vôle s vôľou Boha. Najväčším Božím darom človeku je slobodná vôľa, najnebezpečnejšou hrozbou pre človeka je jeho vlastná ľudská vôľa.

⁵ Nikolaos, metr., *The Greek Orthodox position on the ethics of assisted reproduction*, „Ethics, Bioscience and Life“ Vol. 3, No. 3 (2008), p. 26.

2. Posvätnosť počiatku ľudského života

Spôsob, akým vzniká ľudský život, je posvätný; táto udalosť sa odohráva tajomne. Odráža to najintenzívnejšie vyjadrenie lásky medzi manželmi. Moderné technológie nás dnes uvádzajú do logiky sexuálneho styku bez reprodukcie a do logiky reprodukcie bez sexuálneho styku. Dynamika vysoko vyspelej technológie vyvádza počiatok života z tepla a tajomstva hmotného tela do chladu a priehľadnosti skúmavky. Opúšťa jedinečnosť partnerovej prítomnosti, ktorú nahrádza prítomnosťou lekárskeho personálu. Počas posvätného okamihu vzniku života nie sú rodičia spolu, dokonca nie sú ani prítomní. Dieťa je „vyrobené“ lekármi a zdravotným personálom, nie je počaté svojimi rodičmi. Navyše často nemusí byť pre reprodukciu použitý genetický materiál rodičov, ale cudzieho darcu (!).

Biologický počiatok je vymedzený okamihom splodenia človeka ako psychosomatickej bytosti s vrodenným potenciálom „*stať sa Božím dieťaťom*“⁶. Splodenie znamená začiatok existencie človeka, začiatok „zázraku“ života. Tento začiatok ľudského biologického života je stotožnený s jedinečnou udalosťou zásadného významu – zrodením novej duše. Teda už v embryu sa okrem telesného rastu a prenosu zdedených charakteristík, ktoré formujú osobnosť, uskutočňuje ďalší proces, zrodenie a rozvoj duše⁷. O simultánnom zrodení duše a tela svedčí napríklad svätý Gregor Nysský, ktorý hovorí: „Pretože človek je jedna bytosť pozostávajúca z duše a tela, musíme predpokladať, že počiatok jeho existencie je jeden a spoločný pre obidve zložky, aby človek nemohol byť voči sebe samému starší a mladší zároveň, keby jeho telesná zložka bola staršia a tá duševná, naopak, mladšia (...) Čo sa týka samotného stvorenia človeka, nesmieme klásť jeho jednu časť pred druhú, t. j. ani dušu pred telo, ani telo pred dušu“⁸. Spolu so svojou dušou bude embryo prechádzať z podmienok ľudského „odetia“ do stavu božského „šatu“, z času do večnosti, z úpadku do neporušenosti, z fyzickej podobnosti rodičov do duchovnej podobnosti Bohu. V ľudskom embryu už pokorne existuje Boží obraz. Tak ako rozvoj ľudského tela vyžaduje deväťmesačnú biologickú prípravu – tehotenstvo – aj proces prejavovania sa duše v človeku potrebuje určitý čas od počatia po jeho završenie. Čím úplnejší je proces ľudského biologického vývinu, tým väčšia je miera prítomnosti duševných funkcií. Počas toho, ako telo rastie a zdoko-

⁶ Jn 1, 12.

⁷ M. Šipová, *Asistovaná reprodukcia v kontexte ľudského práva na život*, „Pravoslávny Biblický Zborník“ zv. III(2014), s. 136.

⁸ Γρηγόριος Νύσσης, *Περί κατασκευής του ανθρώπου, Κείμενο, Εισαγωγή – Μετάφραση – Σχόλια*, Εκδ. ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1992, σ. 241.

naľuje sa, hovorí svätý Gregor Teológ, postupne sa rozvíja aj múdrosť, skúsenosť i cnosť duše⁹.

Zároveň platí, že každá ľudská bytosť, ktorá je počatá, má svoj začiatok, avšak nemá koniec. Pre Pravoslávnu cirkev je počatie každej ľudskej bytosti udalosťou jedinečného významu. Božský cieľ a perspektíva večného Kráľovstva dodáva okamihu počatia jedinečnosť a neopakovateľnosť, ktorá presahuje hranice biologickej identity a pominuteľného života. Stretnutie Presvätej Bohorodičky s Alžbetou a reakcia plodu svätého Jána Krstiteľa v jej tele po tom, čo poznal Isusa, poukazujú nielen na biologickú „mobilitu“ plodu, ale tiež na duchovný prejav ľudskej duše v ňom¹⁰. Apoštol Pavol navyše v liste Galatánom tvrdí, že jeho povolanie pochádza už z obdobia tehotenstva: „Ale keď sa Bohu, ktorý ma od života matky vybral a svojou milosťou povolal...“¹¹. Boh teda povoláva, posväcuje, ustanovuje a menuje svojich prorokov a apoštolov už v ich embryonálnom stave.

3. Moderné technológie

Moderné technológie bezpochyby prispeli k výskumu v zdravotníctve a platí to aj v oblasti reprodukcie. Možno to považovať za výnimočné Božie požehnanie. Využitie technológií v spolupráci s ľudskou intervenciou, ktorá chráni a napomáha posvätnosti oplodnenia, je nielen prijateľné, ale aj žiaduce a milé Bohu. Avšak technologický rozvoj môže byť aj deštruktívny, ak vnucuje neprirodzené možnosti, ktoré majú negatívny dopad na jednotu rodiny, narúšajú súčinnosť duchovných a prírodných zákonov a v konečnom dôsledku nahrádzajú Boha. Cirkev – akoby sa to mohlo mylne zdať – sa neobáva zmien, nie je ani proti novým objavom či pokroku. Avšak jednoznačne odmieta neúctu k stvoreniu a človeku, a je zásadne proti znesväteniu rodiny. Oplodnenie totiž predstavuje „posvätný oltár života“, vstúpiť do neho si preto vyžaduje úctu a Božiu bázeň¹².

4. Duchovná perspektíva Cirkvi

Cirkev zahŕňa bolesť, chorobu i „nedokonalosť“ či postihnutie do kontextu ľudského pádu. Zároveň však rešpektuje lekársku vedu. Žehná každému etic-

⁹ Γρηγόριος Θεολόγος, *Επι, Βιβλος Α: Επι Θεολογικά, Τομη Α: Επι Δογματικά*, J.-P. Migne, *Patrologia Graeca* 37, Paris 1862, s. 453–454.

¹⁰ Lk 1, 44.

¹¹ Gal 1, 15.

¹² Nikolaos, metr., *The Greek Orthodox position on the ethics of assisted reproduction*, „Ethics, Bioscience and Life“ Vol. 3, No. 3 (2008), p. 30.

ky prijateľnému lekárske mu pokusu obnoviť zdravie človeka a zveruje kone n  riešenie každého prípadu do Božej lásky ku každému človeku zvlášť. Zhrnutie cirkevného postoja môžeme nájsť v biblickej knihe *Múdrosti Isusa, syna Sirachovho*: „Synu, svoju chorobu nepodce uj, ale pros Hospod na, a On ťa uzdraví“¹³. Cirkev  el  všetkému s trpezlivosťou, pokorou a vierou. Neoddeľuje  ivotn  skúšky od Božej lásky, ale vidí v nich príležitosť pre spásu a posvätenie. Vyh ba sa špecifickým pravidlám či exkomunik cii v bioetick ch otázkach, vrátane umelého oplodnenia. V zásade necháva tieto otázky otvoren , aj keď zároveň ukazuje smer a  tos v prístupe ku každému špecifickému prípadu. D  sa povedať, predkladá v eobecn  „líniu“ Božej vôle, ale každému ponúka možnosť rozpoznať ju vo svojom živote.

Cirkev vzhliada na zrodenie každej ľudskej bytosti v kontexte tajomstva manželstva. V dôsledku toho sa domnieva, že počiatok ľudskeho života by mal nastať v atmos fere monogamn ho heterosexu lného styku po ehnan ho sv t u tajinou manželstva – zjednoten m sa „v jednom tele“¹⁴. Po atie, ktor  sa realizuje namiesto tela matky v laboratóriu a v inom procese, ako je man elsk  styk, je jednoznačne ochudobnen  o charakter tajomstva a posv tnosti¹⁵. Posvätenie človeka nie je uskuto n van  iba roden m detí. Cirkev žehná narodeniu, ale zároveň uznáva celistvosť a „funkčnosť“ bezdetných manželstiev. Biologick  neplodnosť sa môže stať podnetom k bohatej duchovnej plodnosti manželov, pokiaľ pokorne príjmu do svojho života Božiu vôľu. Ak však túžba po deťoch prerastie do presadzovania tvrdo ijnej vôle, znamená to, naopak, duchovn  nezrelosť.

5. Umel  oplodnenie verzus adopcia

Problém neplodnosti niektorých manželských p rov by mohol byť vyrie en  adopciou. Cirkev by mala podporovať zlepšenie, propagáciu a zjednodušenie adopcie. Týmto spôsobom je možné ut i iť bolesti mnohých neplodných p rov, obmedziť nebezpe enosť neúspešného tehotenstva a premôcť ľudsk  vôľu láskou. Cirkev nemôže odporučiť umel  oplodnenie ako riešenie problému neplodnosti, avšak jej povinnosťou je čeliť na základe duchovného posúdenia konkrétnej realite, ktorá vznikla bez ohľadu na jej vôľu či pr anie. Pokiaľ budú k nej nasmerovan  otázky, mala by ponúknuť  tos svojho učenia zrozumitelne a slobodne.

¹³ Sir 38, 9.

¹⁴ Ef 5, 31.

¹⁵ M.  ipov , *Asistovaná reprodukcia v kontexte ľudskeho práva na život*, „Pravoslávny Biblick  Zborník“ zv. III (2014), s. 137.

Adopcia¹⁶ ako eventualita riešenia problémov neplodnosti a bezdetnosti, ktorým čelia mnohé manželské páry, je podľa Cirkvi správnejšou alternatívou a „dokonalejšou“ terapiou bezdetnosti. Adopcia je nielen riešením problému neplodnosti manželských párov, ale je aj veľkým skutkom lásky, ktorý hľadá aj na prospech a úžitok pre osirelé a opustené deti.

Zo štatistík (slovenských i európskych) vyplýva, že počet adopcií postupne klesá. Je zaujímavé, že okrem iných možných dôvodov sa za hlavnú príčinu znižovania počtu adopcií udáva malý počet detí, ktoré sú vlastnými rodičmi odvrhnuté a v podstate „určené“ na adopciu. Avšak je tu ešte iný závažný dôvod, ktorý zásadným spôsobom môže ovplyvňovať uvažovanie bezdetných rodičov o eventuálnej možnosti adoptovať si „cudzie“ dieťa. Tým dôvodom je práve zvýšená pozornosť väčšiny takýchto manželských párov, ktorá je nasmerovaná k neustále novým metódam asistovanej reprodukcie. Tá v istom zmysle prináša novú nádej a pre niektorých neplodných rodičov je často aj riešením ich problému, avšak, ako hovorí G. Mantzaridis, pri umelom oplodnení „z kresťanského hľadiska neexistujú len určité etické podmienky, ale aj antropologické, duchovné alebo čisto teologické obavy a výhrady“¹⁷. Je čoraz zreteľnejšie, že aplikovaním metód asistovanej reprodukcie sa vytvárajú nové problémy a na povrch sa dostávajú aj nové otázky, ktoré sú často oveľa komplikovanejšie, ako bol „pôvodný“ problém neplodnosti manželov.

Grécky teológ V. Fanaras uvádza veľmi zaujímavú myšlienku, ktorá nie je ďaleko od pravdy, keď na základe svojich skúseností a poznania právneho rámca celej problematiky hovorí, že legislatívna úprava vo veci adopcie má značný pediaceutický charakter (v centre pozornosti sa nachádza dieťa) a každý právny článok v prvom rade sleduje záujem dieťaťa, jeho prospech a úžitok, zatiaľ čo pri obdobných legislatívnych úpravách v oblasti asistovanej reprodukcie jednoznačne prevládajú silné túžby manželov alebo aspoň jedného z nich, kde je možné oplodnenie ženy (slobodnej či vdovy) s cieľom narodenia dieťaťa – polosiroty, čo je prejavom zreteľného egocentrizmu takejto potenciálnej matky¹⁸.

¹⁶ Pojem *adopcia* (*adoptovanie*) alebo *osvojenie* sú synonymá a vychádzajú z platnej právnej legislatívy: „Adopcia a osvojenie sú dva výrazy pre ten istý právny vzťah. Pri adopcii prijímajú manželia alebo jednotlivec opustené dieťa a nadobúdajú k nemu rovnaké práva a povinnosti, akoby boli jeho biologickými rodičmi. Vzťah, ktorý medzi adoptívnymi rodičmi a dieťaťom vzniká, má z právneho hľadiska rovnakú silu ako vzťah medzi biologickými rodičmi a vlastným dieťaťom – je to príbuzenský vzťah. To isté platí pre vzťah medzi osvojencom a príbuznými osvojiteľa“, *Adopcia (osvojenie)*, *Ústredný portál verejnej správy Slovenskej republiky*, <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=751> (21.05.2015).

¹⁷ Γ. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική ηθική II.*, Εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 580.

¹⁸ Β. Γ. Φαναράς, *Υιοθεσία Τέκνων. Ορθόδοξη Ηθική Θεώρηση*, Εκδ. Το Παλίμψηστον, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 58.

6. Adopcia –  no alebo nie?

V otázke rozhodovania sa  no alebo nie adopcii dieťaťa – nie je vyl čen , že aj po nej – sa u rodičov môžu objavovať ist  pochybnosti, ktor  vznikajú v dôsledku vn torneho zápasu medzi ich vlastným egocentrizmom a vnútorným hlasom volajúcim po potrebe prejavenia lásky. To všetko sú neľahk  a zlo it  otázky, ktor  je potrebn  riešiť zo správneho duchovneho hľadiska za pomoci skúsenosti a daru tých, ktor  sú nositeľmi autentického empirického a charizmatického spôsobu duchovneho života v Christu. Avšak aj zo všeobecného kresťanského uhla pohľadu existuje ur it  eticko-duchovn  stupnica podnetov či impulzov, ktor  odr a  nahu o obetovanie sa v prospech a úžitok dieťaťa a „tlmí“ egocentrick  pohnútky manželov.

To najdôležitejšie a najpodstatnejšie, a nielen v tejto otázke, je  naha o hľadanie Božej vôle, teda toho, ako sa máme správne rozhodnúť, aby to bolo v súlade s Božou vôľou. Sme si vedom  t a kosti  plneho a vyčerpávajúceho zodpovedania danej otázky, avšak, aby sme sa nepohybovali len po povrchu problému, ale hľadajúcim bezdetn m rodičom poskytni ist  duchovn  východiská, uvedieme názor už v  ie uvedeného teológa V. Fanarasa, ktor  hovorí, že ak man elsk  p r je bezdetn , pri rozhodovan  sa ako ďalej by sa eventuálne mohol nechať osloviť uvedenou stupnicou od „najide lnej ieho“ riešenia:

- a) adopcia jedneho alebo aj viacerých detí,
- b) prijatie neplodnosti a bezdetnosti v rámcoch Božej vôle a prenesenie rodičovskej energie a lásky, ktor  sú tak nevyu it , do rôznych foriem filantropickej služby bli znemu,
- c) skúmanie možnosti, ktor  prin a a s časn  modern  medicínska veda, a tie buď vylúčia eventualitu mať vlastn  dieťa, alebo prinesú nádej pri klasickej liečbe neplodnosti¹⁹. Následne sa odporúča op tovn  preskúmanie bodov a) alebo, b) a uv a liv , zodpovedn  rozhodnutie.

Samozrejme, hľadanie Božej vôle si vyžaduje intenzívny duchovn  a asketick  spôsob života. Existencia narodených detí, ktor  sa buď stali sirotami, alebo ich rodičia opustili a potrebujú rodičov i teplo domova v  i livom rodinnom prostredí, nás jednoznačne privádza k záveru, že t m najspr vnej im riešením problému neplodnosti a následnej bezdetnosti je adopcia dieťaťa.

Adopcia detí ako legislatívny akt umelého konštituovania rodiny, ktor  je zalo en  na zákonnom práve a úprave príslušných pr vn ch noriem rodinného práva, predstavuje prijat  spôsob a model spoločenskej praxe. Požehnanie tomuto právnemu aktu, ktor  v tradícii Pravoslávnej cirkvi sa

¹⁹ B. Γ. Φαναρας, *Υιοθεσία Τ κνων. Ορθ δοξη Ηθικ  Θε ρηση*, Εκδ. Το Παλιμψιστον, Θεσσαλον κη 2005, σ. 119–120.

dopĺňa, správnejšie, napĺňa sa konkrétnou bohoslužbou a modlitbami, dvíha adopciu zo spoločensko-právnej roviny do eticko-duchovnej a ontologickej roviny, čo so sebou prináša aj konzekvencie v soteriologickej roviny vrátane eschatologickej perspektívy, ktoré sa dotýkajú tak dieťaťa, ako aj samotných rodičov.

V tejto otázke sme toho názoru, a vo svojej podstate aj záveru, že adopcia „nie je hľadanie dieťaťa rodine, ale hľadanie rodiny dieťaťa“²⁰.

Záver

Použitie nových biomedicínskych metód môže v mnohých prípadoch liečiť neplodnosť. Rozširujúce sa zasahovanie do procesu vzniku ľudského života zároveň však znamená hrozbu pre duchovnú integritu i psychosomatické zdravie človeka. Ohrozené sú tiež medziludské vzťahy, ktoré tvoria základ spoločnosti. S rozvojom moderných technológií je spojené aj šírenie tzv. reprodukčných práv, ktoré sú propagované na národnej i medzinárodnej úrovni.

Zreteľne a jednoznačne povedané, cesty k splodeniu dieťaťa, ktoré nie sú v súlade s úmyslom Stvoriteľa a Darcu života, nemôže Cirkev považovať za morálne ospravedlniteľné. Ak teda muž alebo žena nie sú spôsobilí k splodeniu dieťaťa a terapeutické alebo chirurgické metódy liečby neplodnosti nie sú účinné, majú prijať bezdetnosť ako svoju špecifickú životnú výzvu. Cirkev v takýchto prípadoch odporúča adopciu, osvojenie si dieťaťa, samozrejme, po vzájomnom súhlase obidvoch manželov. K prípustným prostriedkom, avšak iba v rámci cirkevnej ikonómie, môže byť za určitých špecifických duchovných okolností zarátané umelé oplodnenie medzi manželmi (takýto názor zdieľa napríklad Ruská pravoslávna cirkev)²¹.

Čo však je neprípustné, je manipulácia spojená s darcovstvom spermií, ktorá narúša plnosť osobnosti a výlučnosť manželských vzťahov. Neprírodné a eticky neprípustné je tiež tzv. zástupné materstvo (donosenie oplodneného vajíčka „tretou stranou“ a jeho „vrátenie“), a rovnako tak rôzne druhy mimotelového oplodnenia, ktoré manipulujú, pripravujú, konzervujú a dokonca ničia tzv. nadpočetné zárodky.

²⁰ V. Holovačová, *K problematike medzištátneho osvojenia*, „Sociálna a Duchovná Revue“ roč. II, č. 3, (2011), s. 35.

²¹ *Základy sociální koncepce Ruské pravoslavné církve*, Červený Kostelec 2009, s. 100–101.

Bibliografia

Pramene

Biblia. P sma Sv t  Starej a Novej Zmluvy, Tranoscius a Slovensk  biblick  spoločnosť, Liptovsk  Mikuláš a Bansk  Bystrica 1999.

P sma Sv t . Nov  Zmluva a  almy. Slovensk  ekumenick  preklad, Slovensk  biblick  spoločnosť, Bansk  Bystrica 1995.

Základy sociálni koncepcie Rusk  pravoslavn  církve,  erven  Kostelec 2009.

Patristick  literatúra

Γρηγόριος Θεολόγος, *Επι, Βιβλος Α: Επι Θεολογικ , Τομη Α: Επι Δογματικ *, J.–P. Migne, *Patrologia Graeca* 37, Paris 1862, s. 397521.

Γρηγόριος Νύσσης, *Περ  κατασκευ ς του ανθρ που. Κε μενο – Εισαγωγ  – Μετ φραση – Σχ λια*, Εκδ. ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1992.

Vedeck  a odborn  literatúra

Βαντσος Μ., *Η σημασία της ορολογίας στη Βιοηθική*, „Επιστημονική επετηρίδα θεολογικής σχολής”, Τομ 9, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 147–160.

Holova ov  V., *K problematike medzišt tneho osvojenia*, „Soci lna a Duchovn  Revue” ro . II, Å. 3 (2011), s. 34–40.

Φαναρας Β. Γ., *Υιοθεσία Τ κνων. Ορθ δοξη Ηθική Θε ρηση*, Θεσσαλονίκη 2005.

Μαντζαρίδης Γ., *Χριστιανική ηθική II.*, Θεσσαλονίκη 2009.

Nikolaos, metr., *The Greek Orthodox position on the ethics of assisted reproduction*, „Ethics, Bioscience and Life” Vol. 3, No. 3 (2008), p. 25–33.

 ipov  M., *Asistovan  reprodukcia v kontexte ľudského práva na život*, „Pravoslavn  Biblick  Zborník” zv. III (2014), s. 131–138.

 upina M., *Význam terminológie v bioetike*, „Pravoslavn  Teologick  Zborník”, zv. XXXIX nr 24 (2013), s. 60–70.

 upina M., *Sv tootcovsk  skúsenosť ako ukazovateľ pravoslavn j teológie*, Prešov 2013.

